

STORTINGET

Innst. 238 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:188 S (2025–2026)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Erling Sande, Bengt Fasteraune, Ole Herman Sveian og Geir Inge Lien om meir ja og mindre nei i byggjesaker

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringa setje ned eit utval (forenklingsutvalet for byggjesaker) som skal gjennomgå plan- og bygningsloven og tilhøyrande forskrifter (inkludert byggt teknisk forskrift) med sikte på å forenkle byggjesaksreglane og redusere omfanget av motsegner og overprøving frå statsforvaltaren.
2. Stortinget ber regjeringa fastslå i mandatet til forenklingsutvalet for byggjesaker at utgangspunktet for arbeidet skal vere at det skal svarast meir ja og mindre nei i byggjesaker, at regelverket skal forenklast og reduserast i omfang og detaljering, at kostnader og sakshandsamingstid skal ned, at det kommunale sjølvstyret skal styrkjast, og at statsforvaltaren berre skal kunne overprøve kommunane sine vedtak i byggjesaker når det ligg føre særleg viktige nasjonale omsyn, klare feil, lovbrøt eller grove manglar ved sakshandsaminga.
3. Stortinget ber regjeringa foreslå at forenklingsutvalet for byggjesaker legg til grunn at krav om avstand til kollektivknutepunkt blir fjerna, at det ikkje skal vere krav om kartlegging av naturfare på plannivå

for enkeltbustader eller andre små byggjeprojekt, at støykrav til mellom anna studentbustader blir reduserte, at funksjonell strandsone skal vere hovudprinsippet i strandsoneforvaltninga, at det blir innført ei maksimumstid på bandlegging, og at krav om naturfarekartlegging blir fjerna for tiltak som korkje fører til nye bueiningar, ny næring eller i seg sjølv kan medføre naturfare.

4. Stortinget ber regjeringa gi forenklingsutvalet for byggjesaker frist til å leggje fram utgreiinga seinast våren 2027.
5. Stortinget ber regjeringa gjennomgå statsforvaltarane sine oppgåver og presentere løysingar som inneber at statsforvaltarane sitt budsjett blir redusert.
6. Stortinget ber regjeringa fremje forslag om å stramme inn dei prosessuelle reglane for statsforvaltarane, mellom anna gjennom å innføre ei plikt til dialog med privatpersonar og verksemder før vedtak blir fatta, i tillegg til å innføre absolutte tidsfristar.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Kommunal- og distriktsminister Bjørnar Skjæran har i brev av 13. april 2026 uttalt seg til forslaget. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til og har mottatt seks skriftlige høringsinnspill. De skriftlige innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på saksiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Konstanse Marie Alvær, Isak Veierud Busch, Sigurd Kvammen Rafaelsen og Solveig Vestenfor, fra Fremskrittspartiet, Bjørn Larsen, Rune Midtun, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Høyre, Mudassar Kapur og Tage Pettersen, fra Sosialistisk Venstreparti, Anne Lise Gjerstad Fredlund, fra Senterpartiet, Bengt Fasteraune, fra Rødt, lederen Hanne Beate Stenvaag, og fra Miljøpartiet De Grønne, Marius Langballe Dalin, viser til representantforslag Dokument 8:188 S (2025–2026) om meir ja og mindre nei i byggesaker.

Komiteen viser til at forslagsstillerne peker på at plan- og bygningsloven over tid har blitt mer detaljert og kompleks, og at dette har gjort det krevende å gjennomføre byggesaker. Det fremgår av forslaget at regelverkets utvikling oppleves som en utfordring for privatpersoner, næringsliv og kommuner som ønsker å igangsette byggeprosjekter.

Komiteen merker seg at forslaget tar til orde for å nedsette et forenkling utvalg for plan- og bygningsloven med mandat til å gjennomgå regelverket med sikte på å forenkle og redusere byråkrati. Formålet er å legge bedre til rette for boligbygging og samfunnsutvikling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne kan forstå at prosessene med planlegging og byggesak i enkelte tilfeller kan oppleves frustrerende. Det må være et mål at prosessene skal være forutsigbare og effektive. Disse medlemmer viser til statsrådets svarbrev til saken, der det blant annet framkommer at det i 2025 ble avgitt en rapport fra en arbeidsgruppe med representanter fra kommunene, byggenæringen og departementet, og at arbeid med å iverksette tiltak og utrede lov- og forskriftsendringer som kan bidra til bedre prosesser, er i gang.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet er positive til å gjere det enklare å byggje bustader. Desse medlemene viser til at regjeringa allereie arbeider med ei rekkje tiltak for å få til ei slik forenkling av regelverket for bygg og for å redusere omfanget av motsegner frå statsforvaltaren. Desse medlemene ser difor ikkje behov for å setja ned eit utval slik forslagsstilarane tek til orde for, då dette kan forseinke pågåande prosessar eller føre til unødvendig dobbeltarbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Stortinget allerede har gjort vedtak denne perioden om å be regjeringen redusere statsforvalternes overprøving av lokale vedtak. I tillegg er det fremmet mange forslag fra byggenæringen om foren-

klinger. Derfor mener disse medlemmer at tiden er moden for handling fremfor mer utredning, og går derfor imot å sette ned nytt utvalg fordi dette kan bety utsettelse av nødvendige endringer for å få fart på arealpolitikken.

Komiteens medlemmer fra Høyre deler forslagsstillerens bekymring for at norske byggesaksprosesser er for trege, for kostbare og for byråkratiske. Boligmangel og høye byggekostnader er blant de mest presserende utfordringene norske boligkjøpere og boligbyggere står overfor. Behovet for forenkling og effektivisering er grundig dokumentert, og disse medlemmer er enige i at dagens system gir for liten forutsigbarhet – både for privatpersoner og utbyggere.

Disse medlemmer mener man har kommet forbi punktet der enda et utredningsløp er svaret. Det er allerede igangsatt en rekke prosesser i departementet og et nytt utvalg risikerer å forsinke det pågående arbeidet og skyve reelle reformer ytterligere ut i tid.

Disse medlemmer understreker at et flertall på Stortinget allerede har gitt regjeringen en bestilling på å få forgang i forenklingsarbeidet. Disse medlemmer viser til Vedtak nr. 606 i behandlingen av Innst. 195 S (2025–2026):

Stortinget ber regjeringen forenkle byggtekniske krav, reguleringsbestemmelser og planprosesser i plan- og bygningsloven og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag. Det man nå trenger er politisk vilje til umiddelbar handling, ikke nye utvalg og nye utredningsfrister.

Disse medlemmer mener at statsforvalterens overprøvingsadgang bør begrenses, og at det kommunale selvstyret i byggesaker må styrkes. Variasjonen mellom de ulike statsforvalterne i vurderingen av likeartede saker er problematisk og svekker forutsigbarheten for dem som ønsker å bygge.

Disse medlemmer mener at mens absolutte tidsfrister gir reell forutsigbarhet for tiltakshavere og kommuner, er en generell dialogplikt en annen sak. En slik plikt risikerer å innføre nye prosedyrekrav som kan føre til ytterligere forsinkelser og byråkrati, og den skiller heller ikke mellom ulike sakstyper.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at statsforvalterne sikrer en effektiv samordning av statlige aktører og avskjære innsigelser som ikke gjelder nasjonale hensyn.»

«Stortinget ber regjeringen innføre absolutte tidsfrister for statsforvalterens behandling av klagesaker etter plan- og bygningsloven.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå statsforvalternes oppgaver og presentere løsninger som innebærer at statsforvalternes oppgaver blir redusert.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at statsforvalterne gir tidlig veiledning i planprosesser.»

Disse medlemmer mener tidlig veiledning fra statsforvalteren vil bidra til at konflikter avklares tidlig i prosessen, fremfor at de eskaleres til kostbare og tidkrevende klagesaker. Effektiv samordning av statlige aktører vil hindre at kommuner og tiltakshavere møter motstridende signaler fra ulike statlige organer. Absolutte tidsfrister vil gi den forutsigbarheten som utbyggere og privatpersoner i dag savner, uten at det innføres nye prosedyrekrav som kan virke mot sin hensikt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til representantforslaget og vil understreke at Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne deler ambisjonen om å få bygd flere boliger og redusere unødvendig byråkrati i plan- og byggesaker. Samtidig er disse medlemmer grunnleggende uenig i problemforståelsen som ligger til grunn for forslaget, og i den politiske retningen forslaget legger opp til.

Disse medlemmer mener at utfordringene i byggesaksbehandlingen i hovedsak handler om manglende kapasitet, sterkt press på arealer og økende interessekonflikter, ikke om at regelverket i seg selv er for strengt eller at statsforvalteren i for stor grad griper inn. Etter disse medlemmers syn er det en feilslutning å gjøre statlig kontroll, miljøkrav og nasjonale hensyn til hovedproblemet i byggesaker.

Disse medlemmer reagerer særlig på at forslaget legger opp til politiske føringer om at det skal gis «meir ja og mindre nei» i byggesaker. Disse medlemmer mener at plan- og byggesaker ikke kan reduseres til et ja / nei-spørsmål løst fra innhold, konsekvenser og langsiktige samfunnshensyn. En kommune som blir instruert politisk til å svare ja eller nei, uavhengig av sakens innhold, vil etter disse medlemmers vurdering være en mindre forutsigbar plan- og byggesaksmyndighet enn en kommune som fatter vedtak basert på klare regler, faglige vurderinger og likebehandling.

Disse medlemmer vil understreke at forutsigbarhet i areal- og byggesaker er avgjørende både for innbyggere, utbyggere og lokalsamfunn. En forutsigbar

kommune som praktiserer regelverket konsekvent og behandler ulike aktører likt, er en bedre samarbeidspartner enn en kommune som styres av politiske signaler om raskere ja-vedtak. Etter disse medlemmers syn må målet være at like saker behandles likt, etter samme regelverk og med samme krav, uavhengig av hvem som fremmer prosjektet.

Disse medlemmer vil videre understreke at statsforvalteren har en avgjørende rolle som uavhengig klage- og kontrollinstans i plan- og byggesaker, blant annet for å ivareta naturmangfold, matjord, klima- og miljøhensyn, helse og sikkerhet samt likebehandling på tvers av kommuner. Det å svekke statsforvalterens rolle eller redusere ressursene til etaten, slik forslaget legger opp til, vil etter disse medlemmers syn føre til mindre rettssikkerhet, større konfliktnivå og i praksis mer makt til sterke utbyggingsinteresser.

Disse medlemmer kan ikke støtte forslag som innebærer å redusere krav til støy, fravike krav til naturfarekartlegging eller svekke krav til lokalisering nær kollektivknutepunkt. Disse medlemmer mener det er uakseptabelt å signalisere at studenter skal ha dårligere boforhold enn andre, eller at klimarisiko og naturfare skal vurderes i mindre grad i en tid hvor klimaendringene gir økt flom- og skredfare.

Disse medlemmer mener at løsningen på utfordringene i byggesaksbehandlingen ikke ligger i deregulering og svekkede krav, men i bedre veiledning, økt plan- og naturkompetanse i kommunene, tydeligere nasjonale rammer for arealpolitikken og tilstrekkelige ressurser til både kommuner og statsforvaltere. Etter disse medlemmers syn er det fullt mulig å legge til rette for boligbygging og lokal utvikling uten å sette hensynet til natur, klima og framtidige generasjoner til side.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn ikke støtte representantforslaget.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at både regelverk, sakshandsaming og system for klagehandtering har vorte meir komplekse over tid. Samstundes har det utvikla seg ein praksis der kommunale vedtak relativt ofte vert utfordra eller overprøvde av statsforvaltaren, noko som kan føre til lang sakshandsamingstid, høge kostnader, uvisse for tiltakshavarar og redusert lokalt sjølvstyre.

Kommunane er dei som kjenner dei lokale forholda best, og som veit kva for avvegingar som bør gjerast, mellom anna når det gjeld disponering av areal i eigen kommune. Over tid har rolla til kommunane vorte svekt, og den nye medlemmen meiner at det er ei utvikling som må stoppast og snuast. Meir makt må leggjast til kommunane, og ein må få eit enklare regelverk som kan leggjast til rette for meir bygging ved at detaljstyringa vert redusert og saksbehandlingstida går ned.

Denne medlemmen meiner òg at ein må sjå nærare på rolla til statsforvaltaren, som i dag i stor grad vert opplevd av kommunane som ein instans som overprøver kommunale vedtak og dermed forseinkar byggjesaker. Samstundes meiner denne medlem at statsforvaltaren si rolle som klage- og kontrollinstans for helse- og sosialtenester ikkje bør svekkjast.

Denne medlemmen fremjar på denne bakgrunnen følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa setje ned eit utval (forenklingsutvalet for byggjesaker) som skal gjennomgå plan- og bygningsloven og tilhøyrande forskrifter (inkludert byggteknisk forskrift) med sikte på å forenkle byggjesaksreglane og redusere omfanget av motsegner og overprøving frå statsforvaltaren.»

«Stortinget ber regjeringa fastslå i mandatet til forenklingsutvalet for byggjesaker at utgangspunktet for arbeidet skal vere at det skal svarast meir ja og mindre nei i byggjesaker, at regelverket skal forenklast og redusert i omfang og detaljering, at kostnader og sakshandsamingstid skal ned, at det kommunale sjølvstyret skal styrkjast, og at statsforvaltaren berre skal kunne overprøve kommunane sine vedtak i byggjesaker når det ligg føre særleg viktige nasjonale omsyn, klare feil, lovbrøt eller grove manglar ved sakshandsaminga.»

«Stortinget ber regjeringa foreslå at forenklingsutvalet for byggjesaker legg til grunn at krav om avstand til kollektivknutepunkt blir fjerna, at det ikkje skal vere krav om kartlegging av naturfare på plannivå for enkeltbustader eller andre små byggjeprosjekt, at støykrav til mellom anna studentbustader blir reduserte, at funksjonell strandsone skal vere hovudprinsippet i strandsoneforvaltninga, at det blir innført ei maksimumstid på bandlegging, og at krav om naturfarekartlegging blir fjerna for tiltak som korkje fører til nye bueiningar, ny næring eller i seg sjølv kan medføre naturfare.»

«Stortinget ber regjeringa gi forenklingsutvalet for byggjesaker frist til å leggje fram utgreiinga seinast våren 2027.»

«Stortinget ber regjeringa fremje forslag om å stramme inn dei prosessuelle reglane for statsforvaltarane, mellom anna gjennom å innføre ei plikt til dialog med privatpersonar og verksemdar før vedtak blir fatta, i tillegg til å innføre absolutte tidsfristar.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet fremmer følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa gjennomgå statsforvaltarane sine oppgåver og presentere løysingar som inneber at statsforvaltarane sitt budsjett blir redusert.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne støtter ikke forslaget, som blant annet innebærer å svekke statsforvalteren ytterligere og fjerne krav som skal ivareta sikkerhets- og miljøhensyn for mennesker og natur ved utbygginger.

Arealene i Norge er under sterkt press. Matjord bygges ned. Verdifull natur og viktige friluftsområder ødelegges. Den internasjonale naturavtalen setter klare mål om å stanse tapet av arter, verne og beskytte mer arealer og starte arbeidet med å restaurere delvis ødelagt natur i stort omfang. Regjeringen har satt ambisiøse mål for Norge gjennom handlingsplanen for naturmangfold (Meld. St. 35 (2023–2024)), men det mangler tilstrekkelige virkemidler. Disse medlemmer mener at dette forslaget tydelig går i feil retning.

Disse medlemmer vil minne om at Den Norske Turistforening 14. april 2026 la fram en ny studie, gjennomført av Norkart, som viser at det alt i dag foreligger vedtatte utbyggingsplaner som innebærer at det nedbygde arealet i Norge vil omtrent fordobles, dersom planene gjennomføres. Dette vil føre til et enormt press på natur, matjord og friluftslivsområder. Naturødeleggelsene skjer bit for bit – og i stor grad gjennom arealplanene som kommunene vedtar.

Disse medlemmer vil mene at forslagsstillernes ønsker om endringer med stor grad av sannsynlighet vil gi utbyggerne mer makt på bekostning av vanlige folk og verdien det skal tas vare på for etterfølgende generasjoner. Dette kan underbygges av høringsinnspillene som er kommet inn, som viser at det er utbyggingsinteressene som til en viss grad er positive, mens natur- og miljøorganisasjonene er tydelig imot.

Disse medlemmer vil understreke at kommunene kjenner hvor skoen trykker og er i de fleste tilfellene rett instans til å avgjøre utbyggingssaker. Disse medlemmer ser behovet for at lokaldemokratiet skal kunne legge til rette for lokal utvikling. Dette må likevel ikke skje på bekostning av vesentlige naturverdier eller regionale, nasjonale og globale mål om å stanse naturtapet. Slik situasjonen er i dag, styres lokal arealforvaltning mer av utbyggere enn av lokalpolitikere, og utbyggerne får for lite veiledning og hjelp til å velge skånsomme løsninger og unngå å legge ressurser i konfliktfylte planer.

Disse medlemmer vil påpeke at statsforvalteren i dag gjør en viktig jobb med å passe på at summen av alle planer ikke gir en virkning som strider med viktige mål. Statsforvalteren er en viktig sikkerhetsventil i planarbeidet for blant annet å ivareta helheten i spørsmål som handler om for eksempel matjord, verdifull natur og sjeldne og sårbare arter, som villreinen.

Disse medlemmer vil påpeke at økt plan- og naturkompetanse tilgjengelig i kommunene vil kunne redusere omfanget av innsigelser fra statsforvalteren i kommunale arealsaker. Videre vil tydeligere rammer for kommunenes og statens arealplanlegging bidra til økt forutsigbarhet og at færre byggesaker i strid med viktige natur- og miljømål initieres.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at summen av krav for selvbyggere og i mindre byggesaker kan sies å være forholdsvis stor og komplisert. Det er forskjell på liten og stor, og det som i en større feltutbygging av nye boliger er nødvendige og riktige krav, er ikke nødvendigvis det for en eldre enebolig som skal bygges på. Dette medlem har derfor, et stykke på vei, forståelse for deler av forslagsstillernes intensjon og kunne ha støttet forslaget som konkret adresserte dette, men representantforslaget er svært vidtfnende. Dette medlem frykter at det vil ha potensielt store og antagelig også uforutsette negative konsekvenser hvis det vedtas.

Dette medlem viser til at statsforvalterne har en sentral rolle i å sikre reell og god klagemulighet i plan- og byggesaker for berørte naboer og innbyggere, og vil advare mot all politikk som direkte eller indirekte kan svekke denne funksjonen. At statsforvalter bare skal kunne overprøve kommunenes vedtak når det finnes sterke nasjonale hensyn, vil nødvendigvis svekke en slik funksjon. Dette medlem viser til at en svekkelse av statsforvalters rolle i behandling av klagesaker over tid vil bidra til å svekke kvaliteten på saksbehandlingen i kommunene ved at denne i mindre grad enn før ettergås. Statsforvalters opphevelse av kommunale vedtak i plan- og byggesaker er en viktig kilde til læring for den enkelte kommune.

Dette medlem viser til at det finnes gode grunner til å være kritisk til for utstrakt knutepunktutvikling. Det som på papiret gir en klima-, natur- og miljøgevinst, gjør ikke nødvendigvis det i praksis. I flere kommuner er erfaringen at leilighetsutbygging konsentrert om knutepunkt ender opp som boligområder dominert av pensjonister, uten daglig reisebehov til og fra jobb, mens yngre søker seg til boligene som seniorene flytter fra. På liknende måte finnes det en tendens til at store nye kontorbygg ved knutepunkt bare fører til at eksisterende kontorparker med mindre sentral beliggenhet blir stående underutnyttet eller tomme. Dette medlem understreker at den aller beste politikken både for natur, miljø og klima er å bruke bygningene en allerede har fremfor å bygge nye, og viser til at knutepunktutbygging står for store direkte og indirekte utslipp. Dette medlem etterlyser helhetsanalyser fremfor rene transportanalyser av effekten av knutepunktutvikling, og mener at tiden er inne for å kritisk evaluere de siste tiårenes erfaringer. Dette medlem mener imidlertid at målet må være å forbedre og nyansere knutepunkttenknningen, ikke å fjerne den, siden sistnevnte vil ha en drama-

tisk negativ effekt for matjord, natur, friluftsområder og belastning på veinettet i de store byområdene. Dette medlem viser samtidig til at det er et paradoks for venstresiden å ukritisk forsvare en politikk som insentiverer den dyreste boligtypen å bygge per kvadratmeter, altså leiligheter i høyhus, på de dyreste tomtene å bygge på, altså tomtene nærmest kollektivknutepunkt. Dette medlem frykter at fraværet av en ikke-kommersiell boligsektor som kan sikre rimelige boliger til folk flest i byområdene, på sikt vil kunne undergrave vernet av natur, matjord og friluftsområder ved at det bygger seg opp et press nettopp for en slik politikk som forslagsstillerne ønsker å åpne for.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne mener at arealnøytralitet som forpliktende mål, for å begrense arealinngrep og med krav om økologisk kompensasjon der inngrep må gjøres, vil være et viktig virkemiddel som må innføres. Videre bør lovverket utvikles med klare regler som ikke tillater inngrep i den mest verdifulle naturen, som myr og våtmark, andre karbonrike områder, gammelskog, villreinområder, inngrepsfrie områder og områder med truede og svært truede arter og naturtyper. Statsforvalteren vil være viktig både nå og i en framtidig situasjon med sterkere virkemidler, både for å veilede kommunene og å passe på at retningslinjer og lover blir innfridd på en smidig måte. Dette medlem mener det vil være uforvarlig å nå svekke statsforvalterens rolle i plansaker ytterligere.

Dette medlem vil sterkt advare mot forslaget om å fjerne kravet om avstand til kollektivknutepunkt. Det er verd å understreke at dette er et krav som i dag bare gjelder for regioner med større byer. Det å sikre lokalisering i eller nær kollektivknutepunkt i byer og større tettsteder er viktig for å oppnå et effektivt transportsystem med lav miljøbelastning samt byutvikling som bidrar til å redusere presset på matjord, natur og friluftslivsområder. Dette medlem merker seg at statsråden er tydelig på at dagens krav må videreføres og vil legge til at mange byområder gjør en betydelig innsats for å oppnå slik by- og tettstedsutvikling. For de større byene er dette et viktig ledd i de inngåtte byvekstavtalene som sikrer betydelige statlige midler til byområdene.

Dette medlem mener videre at det er oppsiktsvekkende at forslagsstillerne vil fjerne kravet til kartlegging av naturfare på plannivå for enkeltboliger og redusere støykrav til blant annet studentboliger. Klimaendringene bidrar til mer flom og skred. Det er avgjørende å forebygge naturskader og dermed fare og kostbare skader. Det framstår også underlig at studenter ikke skal skjermes like mye mot støy som andre mennesker.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for at statsforvalterne sikrer en effektiv samordning av statlige aktører og avskjære innsigelser som ikke gjelder nasjonale hensyn.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen innføre absolutte tidsfrister for statsforvalterens behandling av klagesaker etter plan- og bygningsloven.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen gjennomgå statsforvalternes oppgaver og presentere løsninger som innebærer at statsforvalternes oppgaver blir redusert.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sørge for at statsforvalterne gir tidlig veiledning i planprosesser.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringa gjennomgå statsforvaltarane sine oppgåver og presentere løysingar som inneber at statsforvaltarane sitt budsjett blir redusert.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringa setje ned eit utval (forenklingsutvalet for byggjesaker) som skal gjennomgå plan- og bygningsloven og tilhøyrande forskrifter (inkludert byggt teknisk forskrift) med sikte på å forenkle byggjesaksreglane og redusere omfanget av motsegner og overprøving frå statsforvaltaren.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringa fastslå i mandatet til forenklingsutvalet for byggjesaker at utgangspunktet for arbeidet skal vere at det skal svarast meir ja og mindre nei i byggjesaker, at regelverket skal forenklast og redusert i omfang og detaljering, at kostnader og sakshandsamingstid skal ned, at det kommunale sjølvstyret skal

styrkjast, og at statsforvaltaren berre skal kunne overprøve kommunane sine vedtak i byggjesaker når det ligg føre særleg viktige nasjonale omsyn, klare feil, lovbrøt eller grove manglar ved sakshandsaminga.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringa foreslå at forenklingsutvalet for byggjesaker legg til grunn at krav om avstand til kollektivknutepunkt blir fjerna, at det ikkje skal vere krav om kartlegging av naturfare på plannivå for enkeltbustader eller andre små byggjeprojekt, at støykrav til mellom anna studentbustader blir reduserte, at funksjonell strandsone skal vere hovudprinsippet i strandsoneforvaltninga, at det blir innført ei maksimumstid på bandlegging, og at krav om naturfarekartlegging blir fjerna for tiltak som korkje fører til nye bueningar, ny næring eller i seg sjølv kan medføre naturfare.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringa gi forenklingsutvalet for byggjesaker frist til å leggje fram utgreiinga seinast våren 2027.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringa fremje forslag om å stramme inn dei prosessuelle reglane for statsforvaltarane, mellom anna gjennom å innføre ei plikt til dialog med privatpersonar og verksemdar før vedtak blir fatta, i tillegg til å innføre absolutte tidsfristar.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:188 S (2025–2026) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Erling Sande, Bengt Fasteraune, Ole Herman Sveian og Geir Inge Lien om meir ja og mindre nei i byggjesaker – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 5. mai 2026

Hanne Beate Stenvaag

leder

Helge André Njåstad

ordfører

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets kommunal- og forvaltningskomite
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

26/1186-2

13. april 2026

**Dok 8:188 S (2025-2026) Representantforslag fra
stortingsrepresentantene Erling Sande, Bengt Fasteraune, Ole Herman
Sveian og Geir Inge Lien om meir ja og mindre nei i byggjesaker**

Jeg viser til brev av 24. mars 2026 fra Kommunal- og forvaltningskomiteen. Jeg er invitert til å vurdere Dokument 8:188 S (2025-2026) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erling Sande, Bengt Fasteraune, Ole Herman Sveian og Geir Inge Lien om meir ja og mindre nei i byggjesaker.

Forslaget

- 1. Stortinget ber regjeringa setje ned eit utval (forenklingsutvalet for byggjesaker) som skal gjennomgå plan- og bygningsloven og tilhøyrande forskrifter (inkludert byggt teknisk forskrift) med sikte på å forenkle byggjesaksreglane og redusere omfanget av motsegner og overprøving frå statsforvaltaren.**
- 2. Stortinget ber regjeringa fastslå i mandatet til forenklingsutvalet for byggjesaker at utgangspunktet for arbeidet skal vere at det skal svarast meir ja og mindre nei i byggjesaker, at regelverket skal forenklast og reduserast i omfang og detaljering, at kostnader og sakshandsamingstid skal ned, at det kommunale sjølvstyret skal styrkjast, og at statsforvaltaren berre skal kunne overprøve kommunane sine vedtak i byggjesaker når det ligg føre særleg viktige nasjonale omsyn, klare feil, lovbrøt eller grove manglar ved sakshandsaminga.**
- 3. Stortinget ber regjeringa foreslå at forenklingsutvalet for byggjesaker legg til grunn at krav om avstand til kollektivknutepunkt blir fjerna, at det ikkje skal vere krav om kartlegging av naturfare på plannivå for enkeltbustader eller andre små byggjeprojekt, at støykrav til mellom anna studentbustader blir reduserte, at funksjonell strandsone skal vere hovudprinsippet i strandsoneforvaltninga, at det**

blir innført ei maksimumstid på bandlegging, og at krav om naturfarekartlegging blir fjerna for tiltak som korkje fører til nye bueiningar, ny næring eller i seg sjølv kan medføre naturfare.

- 4. Stortinget ber regjeringa gi forenklingsutvalet for byggjesaker frist til å leggje fram utgreiinga seinast våren 2027.**
- 5. Stortinget ber regjeringa gjennomgå statsforvaltarane sine oppgåver og presentere løysingar som inneber at statsforvaltarane sitt budsjett blir redusert.**
- 6. Stortinget ber regjeringa fremje forslag om å stramme inn dei prosessuelle reglane for statsforvaltarane, mellom anna gjennom å innføre ei plikt til dialog med privatpersonar og verksemder før vedtak blir fatta, i tillegg til å innføre absolutte tidsfristar.**

Min vurdering

Jeg oppfatter at det foreslås å nedsette et offentlig utredningsutvalg, noe som krever at det må utformes et mandat og settes sammen et representativt utvalg, og et sekretariat.

Jeg mener departementet har god oversikt over utfordringer og forenklingsbehov i plan- og byggesaksprosessene etter at det i 2025 ble avgitt en rapport fra en arbeidsgruppe med medlemmer fra kommunene, byggenæringen og departementet. Oppdraget gikk ut på å finne ut hva som bremser byggingen, og rapporten ble overlevert daværende kommunal- og distriktsminister Kjersti Stenseng 2. juni 2025. Etter den tid har departementet vurdert de ulike forslagene, og vi er nå i gang med å iverksette tiltak og utrede lov- og forskriftsendringer.

Jeg mener på denne bakgrunn at det ikke er behov for et eget forenklingsutvalg, og at et arbeidet med et eventuelt utvalg bare vil forsinke pågående forenklingsarbeider i regi av Kommunal- og distriktsdepartementet. Det er grunn til å anta det vil være mulig å få lovforslag klare for oversendelse til Stortinget på samme tidspunkt som et eventuelt utvalg vil få utarbeidet anbefalinger om lovendringer.

Jeg mener departementets eget forenklingsarbeid, som er ganske omfattende, langt på vei vil gjøre det foreslåtte forenklingsutvalget unødvendig. Dersom Stortinget vedtar representantforslaget, kan det også føre til unødvendig dobbeltarbeid, og dra en del av forenklingsarbeidet mer ut i tid enn nødvendig. Utvalget må nødvendigvis vurdere de tiltakene som departementet arbeider med, og det vil etter mitt syn ikke være formålstjenlig å nedsette et utvalg som bremser opp viktig arbeid departementet har satt i gang, og som jeg opplever at de fleste partiene på Stortinget er opptatt av at vi har størst mulig fremdrift i. Jeg mener det er mer fornuftig å ha full kraft i gjennomføringen av det arbeidet som pågår i regi av departementet. Jeg kan forsikre at dette arbeidet har høy prioritet og skal gå raskt.

Jeg ser grunn til å nevne at dagens regelverk ikke er til hinder for at planprosessen kan gå raskt dersom alle involverte parter ønsker det og samarbeider aktivt for å få det til. Det er med andre ord praktiseringen og samhandlingen omkring regelverket som er den største

utfordringen. Det er likevel grunnlag for å gjøre forbedringer og forenklinger i regelverket, og disse griper vi fatt i. Vi må heller ikke gå for langt i forenklingsarbeidet. Vi har allerede i dag lagt et stort ansvar for planlegging til kommunene. Jeg mener vi fortsatt må ha et system som ivaretar nasjonale og viktige regionale interesser i planleggingen. Det er også i kommunenes egen interesse at disse hensynene blir vurdert og hensyntatt.

Jeg finner grunn til å redegjøre for de arbeidene som pågår, eller som er i en oppstartfase, og som langt på vei vil svare ut det representantene ønsker å oppnå:

Arbeid med plandelen av plan- og bygningsloven

Det er under etablering et større lovarbeid i departementet som bl.a. skal vurdere det tyske konseptet «Rett på byggesak», som innebærer at det kan gis byggetillatelse for større utbyggingsprosjekt uten at det først lages en reguleringsplan. Departementet vil også vurdere å foreslå andre forenklingstiltak. Det gjelder særlig reglene for endring av kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner. Mange kommuner finner det for ressurskrevende å endre eller oppheve reguleringsplaner, og vedtar derfor endringer i kommuneplanens arealdel uten å følge opp med endringer i de berørte underliggende planene. Det blir på den måten dårlig sammenheng i planverket, noe som fører til tolkningstvil og forsinkelser i byggeprosjekter. Videre vurderes det tiltak for mer effektiv oppstart av planprosesser, samt hvordan bedre innsikt i de økonomiske forutsetningene for utbygging, forebygger at diskusjon om økonomien i utbyggingsprosjekter forsinkes planprosessene.

I forbindelse med lovarbeidet vil vi etablere et samarbeid med kommuner, KS og byggenæringen, og departementet har allerede invitert til slik deltakelse i en samarbeidsgruppe som skal se på hvordan det tyske konseptet Rett på byggesak kan tilpasses norske forhold. En tilsvarende samarbeidsgruppe var i sving i forbindelse med departementets arbeid med Prop. 115 (2024-2025) som gjaldt grunneierfinansiering av infrastruktur. Erfaringene fra dette samarbeidet var meget gode, og departementet ønsker derfor å ta det mer i bruk i utredningsarbeidet vi når starter opp.

Innsigelsesprosjektet

Kommunene er planmyndighet og har ansvar for å legge til rette for lokal utvikling innenfor nasjonale og regionale rammer. I 2025 var det 1019 reguleringsplaner på høring, og det ble sendt 13 planer til departementet for avgjørelse. Over tid ser vi at 1-2 prosent av alle planer sendt på høring kommer til Kommunal- og distriktsdepartementet etter innsigelser. Antallet innsigelses saker sendt inn til departementet for avgjørelse i fjor er det laveste antallet siden statistikken starter ved årtusenskiftet. Dette viser at de fleste planprosessene løses gjennom dialog og samarbeid mellom kommuner og berørte statlige og regionale myndigheter. Jeg mener at plansystemet i hovedsak fungerer godt, men ser at de nasjonale føringene for arealplanleggingen blir stadig flere og at kommunene opplever at det lokale handlingsrommet blir mindre. Kommunal- og distriktsdepartementet har etablert et prosjekt som ser på hvordan vi kan redusere konfliktnivået mellom staten, kommunene og private forslagsstillere i planprosesser etter plan- og bygningsloven. Gjennom prosjektet vil vi

identifisere og gjennomføre tiltak som styrker dialogen mellom kommunene og innsigelsesmyndighetene tidlig i planprosessene slik at behovet for innsigelser i høringsfasen reduseres. Vi vil også vurdere hvordan vi kan samordne de statlige styringssignalene for arealplanleggingen bedre.

Forslaget som gjelder krav om avstand til kollektivknutepunkt

Nye Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet gjelder fra 2025 og ble som kjent lagt fram av en av forslagsstillerne da han var kommunal- og distriktsminister. I retningslinje 4.1. står det blant annet at i byområder med byvekstavtale skal hovedtyngden av veksten komme i eller i nærheten av de store kollektivknutepunktene innenfor avtaleområdet. Dette er de byområdene som kommer til å vokse mest. En lokalisering i eller nær kollektivknutepunktene er et viktig grep for å sikre at vi når nullvekstmålet for personbiler. I byvekstavtalene er det et viktig prinsipp at arealutviklingen skal bygge opp under transportinvesteringene. Derfor mener jeg at prinsippet i planretningslinjene i kapittel 4 ikke bør fjernes. En effektiv bruk av arealene i storbyområdene hindrer byspredning, og er også viktig for å verne om jordbruksarealene våre og ta hensyn til naturverdiene i disse byområdene.

Stortingsmelding om arealplanlegging og arkitektur

Regjeringen har startet arbeidet med en stortingsmelding om arealplanlegging og arkitektur. I dette arbeidet vil vi blant annet se på hvordan plansystemet kan bidra til bedre og mer effektive arealprosesser, bedre samordning mellom ulike arealhensyn og hvordan vi kan gjøre kommuner og offentlig aktører bedre i stand til å håndtere sitt ansvar. Sentrale spørsmål å løfte i arbeidet vil være hvordan vi kan sikre raskere boligbygging og kvalitet i det som bygges, og hvordan samfunnsviktige funksjoner og infrastruktur som forsvar og kraft best ivaretas i arealforvaltningen. Arbeidet skal bidra til å følge opp regjeringens plan for Norge, der boligbygging, fornying, forsterking og forbedring av offentlig sektor, klimaomstilling, styrket forsvarsevne og økonomisk sikkerhet er blant våre prioriteringer. Arbeidet med stortingsmeldingen vil bidra til en systematisk gjennomgang av plansystemet. Slik jeg ser det vil vi i arbeidet med stortingsmeldingen svare på mange av representantenes anførsler.

Arbeid med byggesaksdelen av plan- og bygningsloven

Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) har over tid jobbet med forenklinger av byggesaksprosessen som bidrar til mer effektiv ressursbruk i kommuner og hos utbyggere. Effektive byggesaksprosesser bidrar til å holde kostnader og tidsbruk nede. Forenkling gjennom digitalisering av byggesaksprosessen er anslått å gi årlige gevinster på over en milliard kroner samlet sett for kommuner og næringsliv når noen av de digitaliseringene vi har satt i gang er fullt ut tatt i bruk. For å sette mer fart og kraft i arbeidet, har regjeringen styrket DiBKs budsjetter, både i statsbudsjettet for 2025, i revidert nasjonalbudsjett for 2025 og i statsbudsjettet for 2026. DiBK er nå i gang med å utvikle løsninger for automatisert vedtak for igangsettelse, brukstillatelse og ferdigattest for byggesaker. Regjeringen har også gitt DiBK i oppdrag å utrede nasjonalt digitalt enevalg (dvs. krav om at alle digitale byggesøknader skal sendes inn gjennom DiBKs løsninger). Videre har regjeringen sendt på

høring lov- og forskriftsendringer som skal bidra til færre byggesøknader med mangler og mer forutsigbar tidsfristberegning. Vi jobber nå med å følge opp denne høringen.

Regjeringen vil ha regler som bidrar til trygge byggverk, men som ikke forsinkes og fordyrer byggeprosjektene. Derfor arbeider vi nå med forbedringer og forenklinger i reglene om tilsyn, kontroll og kvalifikasjoner i byggesaker.

Arbeid med å forenkle byggereglene og redusere byggekostnadene

Regjeringen legger nå større tyngde bak arbeidet med å forstå og redusere byggekostnader. Vi er i gang med å forenkle og modernisere byggteknisk forskrift (TEK17), vi inngår et samarbeid om økt produktivitet i byggenæringen, og vi øker kunnskapen om driverne bak byggekostnadsveksten, blant annet for å få bedre innsikt i hvilken rolle offentlige krav, byggenæringens valg av løsninger og boligkjøpernes ønsker spiller.

I arbeidet med å forenkle plan- og byggesaksprossene og byggteknisk forskrift vil regjeringen legge fram nye tiltak fortløpende. Somt nevnt foran tar Kommunal- og distriktsdepartementet sikte på å ha klart et høringsnotat i andre halvår 2026 som bla. gjelder Rett på byggesak, og ytterligere et nytt høringsnotat i 2027.

Om statsforvalterens rolle

Statsforvalteren skal sørge for rettssikkerheten for den enkelte innbygger, virksomheter og organisasjoner ved å se til at grunnleggende prinsipper som likebehandling, likeverd, forutsigbarhet, uavhengighet, habilitet og rettferdighet blir ivaretatt i forvaltningen. Embetene ivaretar oppgaver som sektormyndighet på en rekke viktige politikkområder. Som sektormyndighet representerer Statsforvalteren flere departementer og underliggende direktorater og sentrale tilsyn. Statsforvalteren er regional samordningsmyndighet for staten, og en viktig aktør i regionalt planarbeid, ved bl.a. å gi uttalelser til kommunale planer og meglere i arealplansaker.

Regjeringen ønsker en omstillingsdyktig og effektiv offentlig sektor som gir innbyggerne gode tjenester, valgfrihet og medvirkning. Tillitsreformen er en del av dette, med mindre detaljstyring, mer faglig frihet og større handlingsrom for kommunale og fylkeskommunale myndigheter. Regjeringen har gjennomført en ressurskartlegging på statsforvalterens områder, herunder planområdet. Vi følger opp kartleggingen, og vurderer nå ulike tiltak for å sikre en mer effektiv oppgaveløsning.

Med hilsen

Bjørnar Selnes Skjæran

